

17.6.2020

EOAK 2431/2020

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Sarja

VÄYLÄVIRASTON VÄYLÄ-OHEISNIMEN LAILLISUUS

1 ASIAN AIEMPI KÄSITTELY

1.1 Aiempi päätökseni Olen 18.12.2019 antanut päätökseni EOAK/6513/2018 ym., joka koski liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimivien organisaatioiden nimiä, muun muassa Väyläviraston käyttöön ottamaa Väylä-nimeä (kohta 4.3).

Päätöksessäni on laajasti selostettu aiempaa viranomaisten nimiä ja virallisten nimien ohella käytettyjä lyhenteitä tai muita oheisnimiä koskevaa ratkaisukäytäntöäni. Kohdissa 3.4.4 ja 3.4.5 sekä 4.3 on selostettu ELY-central -nimeä koskenutta päätöstäni (dnro 4925/4/12) ja Suojelupoliisin lyhennettä ja logoa (Supo) koskenutta päätöstäni (dnro EOAK/ 5513/2016).

ELY-centralin osalta en pitänyt asianmukaisena sitä, että työ- ja elinkeinoministeriö oli hyväksynyt elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen eli ELY-keskuksen ruotsinkieliseksi lyhenteeksi ELY-central. ELYcentral oli sekakielinen ilmaisu, jonka käyttö ei ollut kielellisten oikeuksien eikä hyvän hallinnon mukaista hyvää kielenkäyttöä.

Totesin, että julkisen vallan tulee myös nimistökysymyksissä vaalia molempien kansalliskielten käyttämistä. Mikäli viranomaisena katsoo tarpeelliseksi ottaa käyttöön nimestään lyhenteen, se on muodostettava molemmilla kansalliskielillä samoin periaattein. Jos suomenkielinen lyhenne muodostetaan viranomaisen virallisesta nimestä, on ruotsinkielinen nimi muodostettava vastaavasti ruotsinkielisestä nimestä.

Ministeriön mukaan suomenkielinen lyhenne toimi tavaramerkkinä ruotsiksi ja muilla kielillä. Katsoin kuitenkin, että 'ELY' ei ollut täysin keksitty oheisnimi, vaan se oli muodostettu viranomaisen virallisesta suomenkielisestä nimestä ja sillä oli looginen yhteys tuohon nimeen. Sen sijaan ruotsinkielisen henkilön näkökulmasta lyhenteellä ELY-central ja virallisella ruotsinkielisellä nimellä närings-, trafik- och miljöcentral ei ollut samaa yhteyttä. Tämä oli omiaan aiheuttamaan sekaannusta eikä ollut hyvän hallinnon mukaista. Kysyin päätöksessäni, miksi lyhennettä ei ollut muodostettu viraston ruotsinkielisestä nimestä, jos asia oli nähty vain tavaramerkkinä. Mikäli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lyhenne olisi suomeksi NTM-keskus, sitä olisi ehkä itsestään selvästi pidetty suomenkielisten kannalta epäasianmukaisena.

Supo-oheisnimen (logon) osalta totesin aiempaan viranomaisten oheisnimiä ja lyhenteitä koskevaan ratkaisukäytäntöni viitaten, että jos tänään perustettaisiin uusi viranomainen, jonka nimi olisi Suojelupoliisi–Skyddspolisens, ei olisi hyväksyttävää luoda tai ottaa viranomaisen omalla päätöksellä virallisesti käyttöön vain yksi yhteinen suomenkielisestä nimestä johdettu lyhenne 'Supo' kumpaakin kansalliskieltä varten. 'Supo' oli kuitenkin jo vanhan kielilain aikana vakiintunut lyhenne. Vallitsevissa olosuhteissa pidin tärkeänä, että kansalliskieliä pyritään kohtelemaan mahdollisimman tasapuolisesti. Tämä voidaan toteuttaa niin kuin nyt oli jo tehty eli käyttämällä logosta ruotsinkielisissä yhteyksissä muotoa 'Supo – Skyddspolisens'.

Edellä todetun pohjalta totesin Väyläviraston käyttöön ottaman Väylänimen osalta päätöksessäni seuraavaa (kohta 4.3):

”Väylä-nimi ei ole aiemman ratkaisukäytäntöni mukainen myöskään siksi, että sille ei ole olemassa ruotsinkielisissä asiayhteyksissä käytettävää viraston ruotsinkielisestä nimestä muodostettua vastinetta, vaikka kyseinen oheisnimi on ilmiselvästi muodostettu viraston suomenkielisestä nimestä. Tässäkin yhteydessä voidaan esittää edellä mainittua ”NTM-keskusta” vastaava esimerkki: Jos Väylävirasto olisi pyrkinyt vakiinnuttamaan käyttöön kaikissa – sekä suomen- että ruotsinkielisissä – yhteyksissä yhden yhteisen, viraston ruotsinkielisestä nimestä (Trafikledsverket) muodostetun oheisnimen, esimerkiksi ”Trafikled” tai ”Led”, sitä olisi ehkä itsestään selvästi pidetty suomenkielisten kannalta epäasianmukaisena (”Väylävirasto – Led”).”

Pyysin Väylävirastoa ilmoittamaan toimenpiteistään päätökseni johdosta.

1.2 Väyläviraston ilmoitus toimenpiteistään

Väylävirasto ilmoitti päätökseni johdosta seuraavaa (VÄYLÄ/1455/00.03.02/2019, 27.2.2020):

”Väylävirasto ilmoittaa kiinnittävänsä huomiota oikeusasiamiehen päätökseen ja viraston virallisen nimen käyttämiseen. Väylävirastoa on käytetty viraston nimen muutoksesta, vuoden 2019 alusta lukien esimerkiksi viraston päätöksissä ja annetuissa lausunnoissa. Väylävirasto käyttää jatkossa viraston nimeä myös mm. sosiaalisen median kanavissa siten, että esittely- ym. teksteissä mainitaan ensimmäisenä viraston koko nimi. Edelleen esimerkiksi viraston nettisivuilla ja lomakkeissa viraston koko nimi tulee olemaan sekä suomeksi että ruotsiksi selvästi näkyvillä.”

2 ASIAN JATKOKÄSITTELYN TARVE

Väyläviraston ilmoituksessa ei ollut lainkaan otettu kantaa siihen, miten ”Väylä”-oheisnimi tai vain kyseisen sanan sisältävä logo toteuttaa kansalliskielten tasapuolisen kohtelun vaatimuksen.

Myöskään se ei käynyt ilmi, mitä oli tehty tai mahdollisesti oli tarkoitus tehdä päätöksessäni esimerkkinä esiin nostetulle Helsingin Itä-Pasi-lassa sijaitsevan virastotalon ulkoseinän opasteelle tai muille vastaaville kylteille tai opasteille, jotka olivat päätökseni tekohetkellä muodostuneet yksinomaan "Väylä"-sanasta.

En pitänyt Väyläviraston ilmoitusta toimenpiteistään riittävänä, minkä vuoksi päätin jatkaa asian käsittelyä eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteesta.

3 ASIAN SELVITTÄMINEN

3.1 Selvitys- ja lausuntopyyntö

Edellä todetun johdosta ja perustuslain 111 §:n 1 momenttiin viitaten pyysin liikenne- ja viestintäministeriötä hankkimaan edellä kohdassa 2 mainituilta osin Väyläviraston selvityksen ja antamaan lausuntonsa asiassa.

Korostin jo selvitys- ja lausuntopyynnössäni sitä, että esimerkiksi vetoaminen joidenkin muiden viranomaisten mahdollisesti jo pitkään käytössä olleisiin lyhenteisiin tai oheisnimiin taikka tapaan käyttää niitä ei ole tässä yhteydessä laillisuusvalvonnan näkökulmasta merkityksellistä. Tämä johtuu siitä, että kaikki viranomaisten lyhenteet tai oheisnimet eivät ole olleet arvioitavinani. Ei ole edes tarkoituksenmukaista, että oikeusasiamies yksittäin arvioisi kaikki - mahdollisesti jo pitkäänkin, jopa ennen hallintolain ja nykyisen kielilain säätämistä käytössä olleet - lyhenteet tai oheisnimet, kun otetaan huomioon myös se, että oikeusasiamies ei ilman erityistä syytä tutki yli kaksi vuotta vanhoja asioita.

Näin ollen se, että jonkin tyyppinen tai joillakin perusteilla laadittu lyhenne tai oheisnimi jo on ollut jonkin toisen viranomaisen käytössä, ei automaattisesti oikeuta uusia nimiä laadittaessa ja käyttöön otettaessa menettelemään vastaavalla tavalla, mikäli tämä merkitsee poikkeamista hallintolain ja kielilain asettamista vaatimuksista.

3.2 Väyläviraston selvitys

Väylävirasto on ilmoittanut 14.5.2020 antamassaan selvityksessä (VÄYLÄ/1455/00.03.02/2019) suhtautuvansa vakavasti eduskunnan oikeusasiamiehen kannanottoon asiassa ja on pyrkinyt ratkaisuun, jossa kielilain vaatimukset tulisivat oikein huomioiduiksi.

Edelleen virasto on ilmoittanut, että sen graafinen ohjeistus on 11.5.2020 tehdyllä päätöksellä uusittu ja virasto on siirtynyt käyttämään sitä. Uudessa ohjeistuksessa viraston nimi ilmoitetaan samankokoisin kirjaimin sekä suomen että ruotsin kielellä eikä logo enää sisällä lyhennettä 'Väylä'. Väylävirasto on katsonut, että sen luovuttua 'Väylä'-oheisnimen käytöstä enempi vastaaminen sen aiempaan käyttöön ei ole tässä vaiheessa tarpeellista. Vielä virasto on ilmoittanut, että

Helsingin Itä-Pasilassa sijaitsevan toimitilan seinään on tilattu valomai-
nos, jossa on viraston nimi suomen- ja ruotsinkielisenä.

3.3 Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto

Liikenne- ja viestintäministeriö on 25.5.2020 antamassaan lausun-
nossa (VN/8322/2020) katsonut Väyläviraston selvityksen perusteella
johtopäätöksensä, että Väylävirasto on ryhtynyt asianmukaisiin kor-
jaaviin toimenpiteisiin.

4 RATKAISU

Pidän edellä kohdassa 3.2 selostettuja Väyläviraston lopulta täytän-
töön panemia toimenpiteitä asianmukaisina ja aiemman ratkaisukäy-
tänni lähtökohtien mukaisina.

Katson, ettei asia enää edellytä enempiä toimenpiteitäni.

Lopuksi totean, että Kotimaisten kielten keskus on 11.6.2020 verkkosi-
vuillaan julkaisemassaan tiedotteessa todennut Väyläviraston tapauk-
sen havainnollistavan, miten tärkeää julkishallinnon nimien suunnitte-
lussa on ottaa huomioon nimien toimivuus ja lainsäädännön vaatimuk-
set. Edelleen keskus katsoo, että Väylävirasto – Trafikledsverket on
hyvä esimerkki selkeästä viranomaisen nimestä, josta ei ole tarpeen
muodostaa oheisnimeä. Sekä suomen- että ruotsinkielinen nimi ovat
lyhyitä ja helppokäyttöisiä, kertovat olennaista tietoa viranomaisen toi-
minnasta, ja sisältävät jälkiosan (virasto/verket), joka kertoo yksiselit-
teisesti, että kyseessä on julkishallinnon viranomainen.

Pyydän liikenne- ja viestintäministeriötä toimittamaan päätökseni tie-
doksi myös Väylävirastolle.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos

Mikko Sarja

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.